

Szerzőnk behatóan ismerteti a Hauptschule szervezetét, tantervét, a Hauptschule tanárainak képzését és illetményügyét. Elismeri, hogy a bécsi átalakulás Ausztria szempontjából nagyjelentőségű. Nálunk azonban hiba lenne, ha a nyolcosztályos népiskolának a *Hauptschule* (főlelmi) szolgálna mintául. A mi polgárságunknak magasabbak az igényei, ezért szükség van a polgári iskolára s ennek további fejlesztésére.

Svájc iskolaszervezetében szembevetendő a sokféleség, de ennél is jellemzőbbnek találta a szerző a különböző iskolatípusok egymásraépítettségét. Ismerteti a Sekundarschule fejlődését és mostani szervezetét Zürichben, Luzernben, Baselben; szól Schaffhausen real- s a többi kanton hasonló iskolájáról. Végül a könyvnek III. részében összefoglalja mindazt, amit a polgári iskola problémájára nézve külföldön és hazánkban felkutatott. S minthogy középfokú gyakorlati irányú iskolára szükség van, úgy véli, hogy polgári iskolánkat teljes középfokú nemzeti iskolává kell kifejleszteni, mégpedig a Deutsche Oberschule mintájára.

Váradai József.

Hermann Schwartz: *Pädagogisches Lexikon*. IV. kötet. 1931. 1504 hasáb.

Ennek a nagyszabású gyűjteményes munkának megelőző köteteit megjelenésük sorrendjében ugyane helyen ismertettük. Az ezeknél terjedelmesebb befejező kötet, amely a *Rechtschreibung — Zwingli* címűk közé eső anyagot tartalmazza és egy elég tekintélyes pótlékot (*Nachträge*) is felölel, rendszer és módszer dolgában nem változott. Az előszóban a szerkesztő egyes időközben megjelent bírálatokkal és támadásokkal szemben érdemlegesen vitatja egy evangélikus pedagógia jogosultságát, amely az evangéliumban, a bibliában és a reformációban gyökeredzik, de azért nem ellenkezik a tudományossággal; évszázadok óta megvan, fejlődik és elsősorban az ifjúság számára bír jelentőséggel. Az előző kötetekben már megjelent idevágó cikkeken kívül ezt a célt szolgálja még a pótléknak következő közleménye: *Evangelischer Bund zur Wahrung der deutsch-protestantischen Interessen*. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozza a vallásos szellem és nevelés jogosultságát, aminek a mai komoly időkben fokozott jelentősége van. Ezt igazolják a következő címszavak, illetőleg cikkek: *Religionsgeschichte im Unterricht*, *Religionspädagogisches Institut*, *Religionspsychologie*, *Religionsunterricht* (katolikus és evangélikus), *Religiöse Erziehung* (pedagógiai és törvényes vonatkozásban), *Religiöse Gefühle*, a pótlékban *Biblische Erziehung*. Folytatólag kellő figyelemben részesülnek az egészségügyi vonatkozások: pl. *Schularzt*, *-bad*, *-bank*, *-ausflüge*, *-hygiene*, *-küchen*; *Röteln*, *Ruhr*, *Rudern*, *Rückgratverkrümmung* stb; továbbá az újabb pedagógiai mozgalmak: pl. *Rundfunk*, *Selbstverwaltung*, *Tatschule*, *Versuchsschulen*, *Waldschulen* stb. A külföldi tanügyet *Rumänien*, *Ungarn* (900—909 hasáb), *England* és *Russland* (228—42 hasáb) képviseli, a románt német források felhasználásával Csáki Mihály írta, aki tudunkal ezidőszertint a nagyszabedoni Bruckenthal-múzeum intézője. Ez a szász szerző többi közt elismeri, hogy a százok annak idejében a magyarosítás ellenére megerősíthették iskoláik jellegét és autonómiáját. Magyarország oktatásügyét áttekintő összefoglalásban Szelényi Ödön ismerteti a következő sorrendben: 1. Bevezetés (a magyar oktatásügy Trianon ellenére európai színvonalon áll). 2. Népiskolák. 3. Középkolák.

4. Szakiskolák. 5. Főiskolák. 6. Testnevelés. 7. Iskolánkívüli népművelés. 8. Közigazgatás. 9. Statisztikai adatok (csak 1924—25-ből valók). A felsorolt irodalom még nem említi Kornis Gyula *Magyarország közoktatásügye a világháború óta* c. munkájának azóta megjelent német kiadását. Jóllehet saját tapasztalásból teljes megértéssel viseltetünk az ilyen gyűjteményes munka személyi, tárgyi és technikai nehézségeivel szemben, mégis szépséghibának kell minősítenünk egy *Pötlék (Nachträge)* beillesztését, amelyben pedig elsőrendű fontosságú cikkekkal találkozunk, pl. *England, Goethe, Erziehung* (a szerkesztő tollából 1. értelme, 2. célja, 3. hatása, 1305—23 h.), *Pädagogik* (1406—22 h.): 1. mint tudomány, 2. művelődés és nevelés, 3. pedagógia és világnézet, 4. individualisztikus pedagógia, 5. a népközösségre való nevelés, 6. a nevelés mai feladatai, 7. egy evangélikus nevelés problémái. Ezt a cikket pontok szerint bő irodalmi utalásokkal Weidel, a boroszlói pedagógiai akadémia igazgatója írta, aki az olyan fontos és felette időszerű 6. pontnál (*Gegenwartsaufgaben der Pädagogik*) egy hasáb terjedelemben csupán általánosságokra szorítkozik. mert — úgymond — a részletes feladatok taglalásával itt térszűke miatt sem foglalkozhatik (?).

Ha véleményünket az immár teljes egészében rendelkezésre álló műről össze akarjuk foglalni, tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy a most és régebben tett bíráló megjegyzéseink és egyes kisebb hiányok ellenére a Schwartz-féle lexikon a német pedagógiai irodalomnak értékes alkotása, határozott nyeresége, amelyből mi is bőven meríthetünk. Kár azonban, hogy a szerkesztő elvi szempontból kirekesztette munkájából a pedagógia és a rokon tudományok élő képviselőit, jóllehet a kortársak jogos érdeklődése ezek felé is fordul. Ezt az aktuális szükségletet a most megjelenő *Lexikon der Pädagogik der Gegenwart* legalább német vonatkozásban igyekszik kielégíteni. kf.

Paul Oestreich: Der Einbruch der Technik in die Pädagogik. (Stuttgart, Cotta, 1930, 157 l.).

A mai élet és társadalmi jelenségek hosszabb megfigyeléséből leszűrt eredményként e helyen már két év előtt rámutattam a technika és pedagógia között mind jobban erősödő kölcsönhatásokra és az ebből fakadó szükség-szerű pedagógiai ellenintézkedésekre.¹ A technikának ez a rohamos térfoglalása természetesen a külföldi szakkörök figyelmét sem kerülte el és irodalmi térön is megnyilatkozott. Ide tartozik többi közt a neves német Cotta-kiadó cég *Wege der Technik* c. sorozata, amelyben eddig a következő művek jelentek meg E. Diesel: *Völkerschicksal und Technik*. H. Lufft: *Kulturformung durch Technik und Wirtschaft*. L. Hartmann: *Technik und Staat*. W. Ostwald: *Die Pyramide der Wissenschaften*. E sorozatnak legújabb kötete az ú. n. „elszánt iskolareformerek“ híres vezérének, Oestreichnek, könyve, amely már megkapó címével is felkelti az olvasó figyelmét. Jegyezzük meg eleve, hogy itt is propagandaműről van szó, amelyben a szerző a „technika betörését a pedagógiába“ ugyancsak arra használja fel, hogy önérzetes, sőt helyenként lármás

¹ Magyar Paedagogia XXXVIII. évf. 9—22. és 96—108. l.